

Arény

Kde se odehrávaly gladiátorské zápasy?

První známé zápasy gladiátorů byly předváděny na hlavních náměstích (*forech*) měst. V Římě to bylo především Forum Romanum, politické centrum říše. Diváci seděli na provizorních dřevěných tribunách, které se po skončení zápasů zase rozebraly. Bojiště (aréna), nejčastěji elipsovitého (oválného) tvaru, bylo vysypáno pískem. Tvaru arény se přizpůsobilo i hlediště. Tak vznikl amfiteátr, divadlo se sedadly po celém obvodu (z řeckého *amphi*, tj. kolem dokola).

Až do doby raného císařství se v Římě stavěly pouze dřevěné amfiteátry, často velmi skvostně vybavené. V Capue, Pompejích i dalších městech však v té době (od 2. století př. n. l.) stály už zděné amfiteátry. V Římě postavil první stálý amfiteátr Augustův přítel, Statilius Taurus, až v roce 29 př. n. l. Stál na jihu Martova

pole a byl zničen požárem v r. 64 n. l. Nový a mnohem skvostnější amfiteátr získal Řím v roce 80 n. l. Tehdy byl do provozu uveden Fláviiovský amfiteátr (*amphitheatrum Flavium*), známější pod názvem Koloseum. Byl a zůstal největším ze všech amfiteátrů. V dalších desetiletích byly postaveny amfiteátry v mnoha městech Itálie i mimo ni. Nejvíce jich vzniklo na konci prvního a během druhého století našeho letopočtu. Poté se stavět téměř přestaly. Nejenže už jich byl celkem

Forum Romanum v Římě, pohled od Kapitolu k dolní části náměstí. Původní dřevěné amfiteátry stávaly v prostoru, který vidíme v levé polovině obrázku, mezi bazilikou Aemiliovou (zcela vlevo před chrámem Antonina Pia) a bazilikou Juliovou uprostřed.

Amfiteátr v El Djem (starověký Thysdrus) v Tunisku. Byl jedním z největších amfiteátrů v Římské říši, místa k sezení v něm mohlo získat téměř čtyřicet tisíc diváků.

TYPY BUDOV

Římané stavěli pro každý druh veřejného představení jiný typ užitkové budovy. Divadlo bylo určeno pro divadelní hry a hudebně recitační produkce. Na tzv. *stadiu* se konaly atletické soutěže. V cirku protáhlého tvaru závodila spřežení. Uprostřed míval dělicí zeď (*spina*) s metami na koncích, kterou vozíky objížděly. Amfiteátr byl postaven speciálně pro účely muner.

dostatek, ale vzhledem ke zhoršující se hospodářské situaci říše nezbyvaly na jejich výstavbu finanční prostředky. Pokud se v místě plánovaných gladiátorských zápasů nenacházel amfiteátr, byla k těmto účelům stavebně upravena běžná divadla či místa speciálně určená pro sport. Zvláště důležité bylo vybudování vysoké obvodové zdi arény, která měla chránit diváky před divokou zvěří.

Jak vypadal amfiteátr?

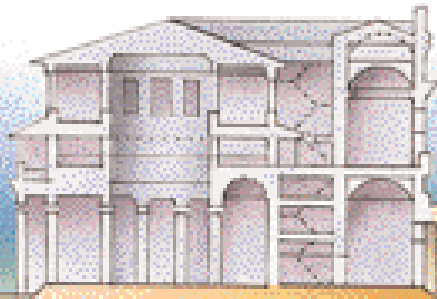
Aréna vysypaná pískem, dějiště zápasů, nespočívala většinou na pevném podkladu, ale na povrchu vytvořeném z prken. Pod ní se nacházely substrukce, tj. systém podzemních prostor a chodeb – takzvané *hypogeum*. Ukládaly se tam kulisy a rekvizity pro představení, nacházely se tam místnosti pro zápasníky a pomocný personál, kobky pro vězně a klece s divokými zvířaty. Dopravu nahoru do arény zajišťovaly výtahy. Ná-

gea, musely být všechny podzemní prostory postaveny jako povrchové stavby.

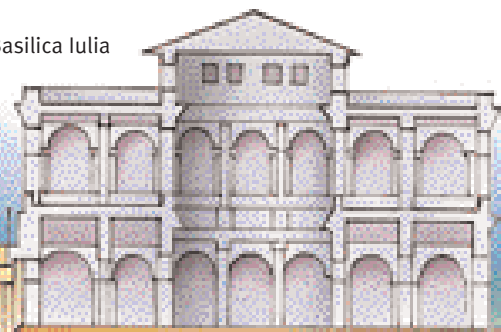
Snahou pořadatelů bylo přiblížit zápasy mezi zvířaty divákům co nejvěrohodněji. V arénách proto vznikaly často celé krajiny se stromy, skálami a budovami, někde byly dokonce do země zapuštěny otevřené bazény. Ty se využívaly při zvláštních představeních, jako byly například lovy krokodýlů nebo hrochů, předvádění vodního ptactva, odehrávaly se na nich i bitvy miniaturních galér.

Amfiteátry postavené v době římského císařství byly velmi nákladně vybaveny. Zdi zdobily nástěnné malby, štukové reliéfy a mozaiky; ve výklencích a v obloucích bylo umístěno značné množství soch. Velké amfiteátry nabízely místa průměrně pro 25 000 diváků. V provinciích však existovaly i menší amfiteátry jen s několika tisíci míst k sezení.

Basilica Aemilia

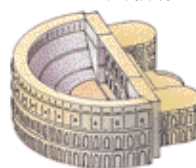
Basilica Iulia

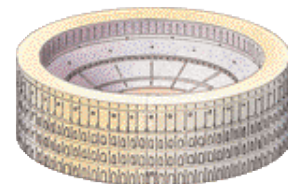
Bokorys dřevěného amfiteátru na Foru Romanu (1. stol. př. n. l.). Vešlo se sem podle odhadů deset tisíc diváků.

stupy zápasníků i zvířat na scénu bylo možné díky různým technickým prostředkům zajímavě aranžovat, a tak stále udržovat pozornost diváků. Pokud amfiteátry neměly tato hypo-

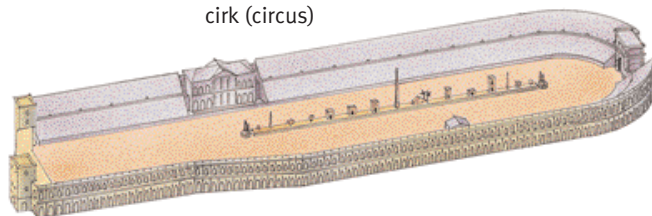
divadlo

amfiteátr

cirk (circus)

stadium (stadion)

